

Gradut näkyville verkon kautta myös Helsingin yliopistossa?

[04/06](#)

Valtiotieteellisen tiedekunnan kirjaston gradukokoelmahyllyt pääsivät keskiviikkona 3.5. hetkeksi mtv3:een kahteenkin otteeseen, ensin ajankohtaisohjelmassa 45 minuuttia ja sitten kymmenen uutisissa. Asiayhteys ei ollut kovinkaan mairitteleva: puhe oli opiskelijoiden opinnäytetöissään harrastamasta vilpistä, esimerkiksi verkosta kopioitujen tekstien sisältämien ajatusten esittämisestä omina.

Muutamit viime aikoina esiin tulleet vilppi- ja plagiointitapaukset ovat pulpahtaneet esiin myös siinä keskustelussa, jota tiedekuntamme piirissä on kuluvana lukuvuonna käyty gradujen verkottamisesta. Sitä, että gradut koottaisiin myös elektronisina, ei sinänsä ole vastustettu. Erimielisyyksiä on lähinnä siitä, olisivatko ne avoimesti tarjolla verkossa vai vasta kirjastolle suunnatusta tilauksesta tai pyynnöstä luettavaksi saatavissa.

Gradujen avoimen verkkosaatavuuden kannattajat ovat korostaneet avoimuuden merkitsevän sitä, että plagiointiepäilyjen tarkistaminen helpottuisi ja näin myös plagioijien kiinni jäämisen todennäköisyys kasvaisi, mikä puolestaan saattaisi ennalta ehkäistä plagiointia. Siihen varauksellisesti suhtautuvat ovat puolestaan katsoleet opinnäytteiden helpon saatavuuden tekevän plagioinninkin helpommaksi. Kenties vielä vahvemmin kuin plagiointiargumentteihin gradujen avoimen verkkosaatavuuden mielekkyyden kyseenalaistajat ovat kuitenkin vedonneet siihen, että graduissa on siksi paljon keskinkertaisia tai jopa huonoja, ettei niitä kannattaisi pahemmin esille nostaa.

Gradujen ja gradutiedon tarjoilu meillä ja muualla

Käsitys gradujen melko yleisestä keskinkertaisuudesta tai jopa huonoudesta ei näytä olevan yliopistomme piirissä mitenkään harvinainen. Se on kuulemma noussut esille myös muiden tiedekuntien piirissä, kun on keskusteltu gradujen verkottamisesta. Kuvaavaa on, että useammatkin tiedekunnat ovat asettaneet arvosanarajan niille graduille, joiden tekijät voivat, niin halutessaan, toimittaa opinnäytteensä E-thesikseen. Osin arvosanarajan asettamiseen lienee vaikuttanut pelko siitä, että gradujen määrän lisääntyminen E-thesiksessä

merkitsisi myös kasvavia kustannuksia yliopistolle tai suorastaan tiedekunnalle. Oma osuutensa tähän on ilmeisesti kuitenkin ollut myös mainitulla käsityksellä siitä, että aika monet gradut ovat kaikkea muuta kuin kunniaksi yliopistolle.

Mahdollisuutta julkaista gradu elektronisesti E-thesiksessä ei liene

pahemmin yliopistomme piirissä mainostettu. Graduista onkin siellä karkeasti arvioiden n. 2 prosenttia kaikista viimeaikaisista, mikä on häviävän vähän verrattuna vastaavaan tilanteeseen esimerkiksi Tampereen ja Jyväskylän yliopistoissa. Jyväskylässä vuoden 2005 graduista verkossa julkaistujen osuus vaihteli eri tiedekunnissa 25 ja 60 prosentin välillä. Tampereella vuoden 2005 graduista on saatu verkkoon noin 40 prosenttia ja lisensiaatintöistä noin 30. Tavoitteeksi on asetettu nostaa verkkoon saatujen osuus tänä vuonna 60 prosenttiin. Mitään arvosanarajaa ei gradujen verkkojulkaisemiselle ole enempää Tampereella kuin Jyväskylässäkään asetettu.

Helsingin yliopisto ei myöskään tarjoile tietoa graduista yhtä aktiivisesti kuin Tampereen ja Jyväskylän yliopistot. 1980-luvulla aloitettu käytäntö koota yhteisesti kehitellylle lomakkeelle tehdyistä gradutiivistelmistä vuosittain tiedekuntakohtaisia julkaisuja unohtui täällä jonnekin 1990-luvulle, vaikka kaiketi tiivistelmä vielä monissa tiedekunnissa kuuluu graduun liittää. Omassa kirjastossani aloitettiin vuosituhaten taitteessa sähköisten tiivistelmien kokoaminen tietokannaksi, mutta yksittäisen tiedekunnan palveluna se on saattanut jäädä aika näkymättömiin, vaikka se on viety NELLI-portaaliinkin. Tampereen yliopiston tutkielmista on oma erillinen tietokantansa, josta voi hakea gradutietoa tiedekunnittain, oppiaineittain ja vuosittain; tiivistelmiä ja kokotekstejä siellä on 2000-luvun alusta. Tampereen yliopiston kirjasto on myös ohjeistanut gradujen aiheenmukaisen haun TAMCAT-tietokannasta. Myös Jyväskylän yliopisto tarjoaa mahdollisuuden hakea tietoa graduista tiedekunnittain, laitoksittain ja vuosittain kokoelmatietokannastaan JYKDOKista pudotusvalikon avulla ja sielläkin aiheenmukainen opinnäytehaku on ohjeistettu.

Meillä HELKAssa ei ole minkäänlaista ohjeistusta siitä, miten graduja voisi hakea. Tarkennetun haun kohdennusvalikossa on toki vaihtoehto ”Opinnäyte”, mutta siitä, mitä hakulaatikkoihin kannattaisi näin kohdennetussa haussa kirjoittaa, ei ole missään halaistua sanaa. Humanistisen tiedekunnan kirjasto on luonut verkkosivuilleen eri oppiaineiden graduista linkkilistan, jonka linkit vievät HELKA-hakutulokseen. Kuinka hyvin esimerkiksi Suomen muiden yliopistojen humanistiopiskelijat ovat löytäneet tiensä tälle sivulle – sitä on yhtä vaikeaa arvioida kuin Suomen muiden yliopistojen yhteiskuntatieteilijä-opiskelijoiden mahdollista eksymistä meidän gradutiivistelmätietokantamme äärelle.

Gradut sähköisinä – mutta miten tarjolle?

Gradut, kurssikirjojen ohella, ovat eittämättä yksi kirjastomme opiskelija-asiakkaiden ahkerimmin käyttämistä kokoelmista. Niistä saadaan varmaan omaan aiheeseenkin liittyviä ideoita, tietoja ja lähteitä, mutta niistä etsitään myös hyvän gradun malleja, ehkä varoittavia esimerkkejäkin. Vain paikalliskäyttöön tarkoitettuihin gradukäsikirjoitussidoksiin on meillä liitetty tieto arvosanasta ja nykyään myös gradulausunnot.

Tiedon arvosanoista ja lausunnot ovat saaneet myös ne asiakkaamme, jotka tilaavat tiedekuntamme graduja kaukolainoiksi. Tuo kaukolainaus, ei ole ollut päätä huimaavan vilkasta: 450 toimitettu lainaa 2005. Tämä liittyy ehkä osaksi siihen, että lähetämme kaukolainaksi mikrokortteja, kun emme ainokaisia arkistokappaleita ole halunneet ympäri valtakuntaa postitella. Mikrokorttien lukulaitteet taitavat olla kirjastoissa jo katoamassa olevaa varustusta. Tästäkin syystä olemme kirjastossa ryhtyneet vakavasti harkitsemaan gradujen verkottamista tai ainakin niiden kokoamista jonnekin myös elektronisina. Tietoa arvosanoista ja lausunnoista emme todennäköisesti voi sähköisiin graduversioihin liittää.

Myös erinäisissä muissa Helsingin yliopiston kirjastoissa on ilmennyt kiinnostusta gradujen verkottamiseen osaksi juuri kaukolainauskysynnän vuoksi, mutta osaksi myös siksi, että ainokaisilla arkistokappaleilla juuri niistä graduista, joita eniten kysytään, on taipumus kadota ihan paikalliskäytössäkin. Muutkin kollegat ovat kertoneet siitä, kuinka osa kyseisten alojen opettajista ja tutkijoista on suhtautunut varsin varauksellisesti gradujen avoimeen julkaisemiseen verkossa. Asiasta keskustellessamme olemme johtuneet pohtimaan, mitä käytännön vaihtoehtoja ei avoimesti verkossa olevien, jonnekin varastoitujen sähköisten versioiden kaukolainaksi toimittamisessa on. Kovin houkuttelevalta ei tunnu ajatus lähettellä graduja pdf-liitetiedostoina yksittäisille asiakkaille.

Kysymys gradujen mahdollisesti verkottamisesta ja gradutiedon tarjoamisesta verkossa liittyy myös Helsingin yliopiston julkaisuarkistopolitiikkaan ja linjauksiin E-thesis-tietokannan suhteen. Nämä ovat parhaillaan keskustelun alla. Pitäisikö E-thesis omistaa lähinnä väitöskirjoille ja tallentaa mahdollisesti verkotettavat gradut kampusarkistoihin – tällainenkin ehdotus on tässä keskustelussa heitetty.

Keskusteltaessa Helsingin yliopiston gradujen verkottamisesta on syytä ottaa huomioon se, miten muissa Suomen korkeakouluissa toimitaan. Jos muut yliopistot alkavat yhä yleisemmin tarjota gradujaan avoimesti verkossa, onko ajateltavissa, että tässä suhteessa vähemmän anteliaiden opinnäytteet alkavatkin oikein houkuttaa potentiaalisia plagioijia, kun kiinnijäämisriski on niiden osalta pienempi? Ei printatun gradunkaan epäeettinen hyödyntäminen nykyään kovin vaivalloista ole – esimerkiksi meidän kirjastossamme on skannauskykyinen kopiokone heti opinnäytelukusalin viereisellä käytävällä.

Mietinnän arvoinen asia on myös se, missä määrin kukaan jaksaisi huvitella lukemalla ruudulta ehkä useampienkin yliopistojen kaikkein heikoimpia graduja ja mahdollisesti vielä vertailla niitä keskenään jakaakseen eri yliopistoille häpeä- ja kunniapisteitä. Sitä paitsi eikö ole ajateltavissa, että keskinkertaisissa ja jopa heikohkoissa graduissa saattaa olla jotain todella kiinnostavaa ainakin joillekin ja kenties jotain oikein hyvinkin tehtyä? Esimerkiksi aineisto voi olla taitavasti kerätty mutta analyysi tai esitystavan ja tutkielman rakenteen viilaus on vain jäänyt jostain syystä puolitiehen.

Graduja koskeva tieto avoimemmin tarjolle!

Saattaa olla, että Helsingin yliopiston eri tiedekunnissa tehdään keskenään erilaisia ratkaisuja gradujen verkottamisen suhteen. Yksi asia, josta kuitenkin toivoisin yliopistotason ratkaisua, on sähköisten gradutiivistelmien kokoaminen ja saattaminen avoimesti verkkoon. E-thesis-palvelun yhteydessä on itse asiassa jo tällä hetkellä tiivistelmälaatikot sisältävä gradulomake, jonka pohjalta voisi lähteä liikkeelle. Myös graduhakuja koskevien ohjeiden sisällyttäminen HELKA-tietokannan opasteisiin olisi mielestäni perusteltua. Harkita voisi myös sellaisen pudotusvalikon rakentamista, jonka avulla saisi esille tietoa graduista tiedekunnittain, laitoksittain, oppiaineittain ja vuosittain – siis Jyväskylän yliopiston kirjaston esimerkin mukaisesti.

Helsingin yliopiston muita korkeakouluja aika paljon pidättyväisempi politiikka gradutiedon ja itse gradujenkin esille panon suhteen on tuskin niin sensaatiomainen asia, että siitä olisi aiheeksi tv-toimittajille. Tästä huolimatta kysymystä yliopistomme alempien opinnäytteiden näkyvyydestä ja tavoitettavuudesta sietäisi mielestäni pohtia.

Lähteet ja linkit

Sisättö, Outi & Ahtola Anneli: Palvelunlaatuksely : Opinnäytteiden verkkojulkaiseminen – käynnistäminen ja arviointi. Bulletiini – Tampereen yliopiston kirjaston verkkolehti.

<http://www.uta.fi/laitokset/kirjasto/bulletiini/artikkelit/artikkeli18.shtml>

Tampereen yliopiston tutkielmat

<http://tutkielmat.uta.fi/>

Jyväskylän yliopiston opinnäytteet (hakuohje ja –pudotusvalikko)

<http://kirjasto.jyu.fi/showtext.php?lang=fin&keyword=kokoelmat-opinnaytteet>

Helsingin yliopiston humanistisen tiedekunnan gradut aineittain

<http://www.helsinki.fi/hum/kirjasto/kokoelmat/opinnaytehaut.htm>

Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan

- *opinnäytetiivistelmätietokanta*
<http://www.valt.helsinki.fi/kirjasto/opinnaytetiivistelmat/hae.htm>
- *tiivistelmäohjeet ja –lomake*
<http://www.valt.helsinki.fi/kirjasto/opinnaytetiivistelmat/tayttoohje->

[fi.htm](#)

E-thesiksen gradulomake

<http://ethesis.helsinki.fi/cgi-bin/gradu.cgi?lang=fi>

*Eeva Peltonen
kirjastonhoitaja
puh. 191 22553
eeva.peltonen [at] helsinki.fi*

*Kuvat:
Jussi Omaheimo
Opiskelijakirjasto
jussi.omaheimo at helsinki.fi*